

Az Internet várható fejlődése 1998-ban

Vajon milyen csodákat tartogat az Internet 1998-ban? Tudjuk, hogy információirtalma minden évben bővül, sokasodnak a használói, és terjed a használata a hivatásos információs szakemberek és a nem hivatásos használók körében. Ezek a mennyiségi mutatók tovább növekednek ebben az évben is, bár a korábbi méretnövekedési ütem talán lassulni fog.

A Web fejlődése

Továbbra is a Web lesz az Internet első számú információközvetítője. 1998-ban a Web kapacitása tovább bővül az Extensible Markup Language (XML) és a dinamikus HTML bevezetésével, és továbbra is a legnagyobb tartalomszolgáltató lesz. Egy másik bővülési iránya, hogy interfészként szolgál a kereskedelmi adatbázis-szolgáltatókhoz, az intranet forrásokhoz és a nyilvános Internet kötöttségein kívüli egyéb információszolgáltatókhoz.

A múlt évi előrejelzések között szerepelt, hogy a nagy online szolgáltatók web-opciót biztosítanak a hozzáféréshez. Ez az óhaj részben teljesült, mert a DIALOG Web demonstrációs programja beindult, az STN Easy is startolt 1997-ben a végfelhasználókat megcélözva (korlátozott funkciókkal). 1998-ban remélhetőleg a funkciók teljes tárával találkozunk a Weben. Időközben beindult a teljes DIALOG Web a szakembereknek, és a DIALOG Select a végfelhasználóknak. (Lásd a DIALOG Select c. referátumot [M. O'Leary], p. 283–285.)

Sajnos, az egy évvel ezelőtti kívánságlista nem egészen teljesült, ami az online szolgáltatók Weben való elérését illeti, bár a trendek e felé hajlanak. A DIALOG Web csak a keresőkérdés kidolgozásának idejét számlázza, ami már a helyes irány felé mutat. Nemsokára megszűnik a kapcsolati idővel arányos díjfizetés.

A keresőgépek tökéletesedése

A web-lapok nagy adatbázisai és keresőgépeik (search engine – kellene erre egy jobb magyar kifejezést találni. – A ref.) tovább fejlődnek, javulnak és bővülnek. 1997-ben a *HotBot*, az *AltaVista*, a *Lycos* és az *Excite* tovább javította szolgáltatásait és piaci részesedését, és ez a trend folytatódik 1998-ban. (Lásd Az Internet finomítása 1997-ben c. referátumot [G. R. Notess], p. 286.) Tavaly egy fontos új keresőgépet is bevezettek, *Northern Light* néven. Ebben az évben is várható új vetélytársak felbukkanása a piacon, köztük egy Inktomi-alapú keresőgép a Microsofttól.

A keresőgépek a tavalyi várakozás szerint a Háló egyre nagyobb területéről egyre több dokumentumot egyre gyorsabban fognak meg. Nem így történt. A keresőgépek adatbázisainak méretei nemigen nőttek, miközben a Web jelentősen növekedett. Tehát a kívánság teljesülése 1998-ra tolódot át.

Az átfogó kereséshez ugyanis a nagyobb web-lap adatbázisokra lenne szükségünk, amelyek a keresőgépek útján érhetőek el. 1997 végén az *AltaVista* nagy adatbázis-növekedésről számolt be, elérve a 100 millió oldalt, ami korábbi adatbázisának mintegy háromszorosa. Viszont jobb lenne egy folyamatos növekedés a Web méreteivel arányban, mint egy hirtelen ugrás.

A tavalyi kívánságlistán szerepelt a keresőgépek jobb dokumentálása, teljes Boole-operátoros és helyzeti operátoros keresés, kiterjedtebb mezők szerinti keresés és korlátozás, több output és rendezési opció. A dokumentáción még dolgozni kell; a help funkciók elavultak; az új lehetőségekről alig van vagy nincs leírás.

Némi fejlődés mutatkozott a Boole-féle és a helyzeti keresések lehetőségében (egymás melletti szavak – szakkifejezések – kereshetősége). Egyes keresőgépek teljes Boole-logikai képességeket vonultatnak fel. A mezőkre való keresés valamit javult, és korlátozási lehetőségek is megjelentek a *HotBot*-ban és az *AltaVista*-ban. De ezeken a területeken még sok a tennivaló. A *Lycos Pro* által bevezetett helyzeti (proximity) operátorokat a többi keresőgép is átvehetné. Több korlátozásra kellene módot adni, valamint a mezők szerinti keresési lehetőségeket kellene tökéletesíteni.

A teljes csonkolás továbbra sem lehetséges, bár az *Infoseek* és a *Northern Light* automatikus többesszám-felismerést hirdet. Az *AltaVista* *-gal 5 karakterig képes csonkolni. Sajnos kétséges, hogy a csonkolási képességek javulni fognak 1998-ban.

A keresést követő utófeldolgozás – mint a találatok rendezése és a keresőhalmazok kombinálása – a 98-as kívánságlistán marad. Hiába volt a rendezés terén némi haladás, messze elmaradnak a keresőgépek ilyen opciói a DIALOG és a SilverPlatter rendezési opcióitól. A *Northern Light* kínálja a legjobb outputfeldolgozási lehetőséget Custom Folder nevű szolgáltatásával, de ezt a kereső nem tudja irányítani. Az *Excite* Sort by Site rendezési képessége csak az első 40 találatra működik. Az *Infoseek* automatikus web-hely szerinti csoportosítása komoly előrelépés a helyes irányba.

Az ezredforduló előtt nem valószínű, hogy a Web keresőgépek jóval több rendezési lehetőséget tudnának kínálni. A legfontosabb a hely és dátum

szerinti rendezés lenne, továbbá a címek ábécérendbe szedése. Csak kis lépések remélhetők ebben az évben, de ha sokan igényelnék az ez irányú fejlesztéseket, talán meggyorsulnának az események.

Az adatbázisok minősége és megbízhatósága

A web-oldalak és az Internet-helyek adatbázisainak megbízhatósága és naprakészen tartása sokkal bonyolultabb feladat, mint ugyanez bibliográfiai adatbázisok esetében. A Web túl gyorsan változik, az URL-ek változnak, több oldalra történik alosztás korábbi néhány oldalról stb. A teljes adatbázist időről időre érvényesíteni és frissíteni kell, ami igaz mind a keresőgépekre, mind a tárgy szerinti útmutatókra, mind a *Yahoo!* esetében.

Az automatikusan generált indexekkel ellátott keresőgépekkel egyszerűbb a teljes adatbázis naprakészen tartása. A keresőgépi pók látogatási gyakoriságának növelésével, és megtanításával arra, hogy bizonyos oldalak változásai mennyire valószínűek, ezek az adatbázisok viszonylag kurrensen és pontosan tarthatók. Számos oldal azonnal megváltozik, amint a pók meglátogatja, általában kevesebb lesz a zsákutca és a változott tartalom.

Sokkal nehezebb ez a szakmai mutatók (directory) esetében, ahol minden rekordhoz emberi input kell. 1997 végén a *Yahoo!* kiterjedt hierarchiájának egyes kategóriái naprakészek voltak, de számos zsákutca-kapcsolót tartalmaztak, és egyéb szekciókban egyik felsorolt web-helyet sem hozták naprakészre több mint egy éve. Több tétel új URL-ekre mutatott. Ezek a problémák természetesen emberi munkával fenntartott hierarchia esetén. A *Yahoo!*-nak is kellene viszont egy automatikus kapcsoló-ellenőrző mechanizmus, amely figyelmeztetné az illető szekció szerkesztőjét a változásokra és a frissítések hiányosságaira. Reméljük, ebben az évben ez megoldódik.

Az adatbázisok megbízhatóságának egy másik szempontja az eredmények szolgáltatásának gyorsasága, és a mindenkor kapcsolódás lehetősége. Az Internet sebes világában elengedhetetlen, hogy minden népszerű szolgáltatás a nap 24 órájában, az év minden napján rendelkezésre álljon, és az eredményeket gyorsan és megbízhatóan szállítsa.

Sajnos, az örökös hozzáférésnek vannak árnyoldalai is, például bejelentés nélküli, csak részleges adatbázis-hozzáférés. Tavaly szeptemberben például a *HotBot* több új számítógépet installált szoftverjének futtatásához. Ahhoz, hogy ezt az adatbázis online hozzáféréseinek fenntartása mellett tehesse, egyes részeit ki kellett iktatnia. Tehát a közben végzett keresés nem hozhatta ki mindazt

a találatot, amit a teljes adatbázis tartalmazott. Az ilyen korszerűsítések és bővítések szükségszerű folyamatok minden keresőgépnél, de előzetes bejelentésre lenne szükség ilyen esetben arról, hogy az adatbázis a jelzett időpontban nem lesz teljesen hozzáférhető.

A tartalom minősége

Tavaly azt vártuk, hogy a tárgy szerinti keresés új eszközöket fog nyújtani. Ideális esetben ez úgy működik, mint egy hierarchikus osztályozási rendszer. Az így működő keresőgép jó minőségű, releváns web-helyekre viszi a keresőt. A tárgy szerinti directoryk az információtartalom leíró és értékelő áttekintését tartalmazzák.

Annak ellenére, hogy tavaly sok minden történt a keresőeszközök javítása érdekében, még számos megoldandó feladat maradt ezen a téren is. A problémák egy része az, hogy elegendő információtartalmú, megbízható és jó minőségű adatbázis álljon az adott fogyasztóközösségek rendelkezésére. Például az orvosi témák keresői több próbálkozást észleltek: a HealthGate és Medscape webhelyek ingyenes hozzáférést kínáltak a Medline adatbázishoz a használok érdeklődésének felkeltésére, bár nem olyan kifinomult keresési lehetőségekkel, mint az online elérhető vagy CD-ROM-on terjesztett Medline. Később további ingyenes Medline web-helyeket is bevezettek, amelyek keresése is tökéletesebb volt.

Egy másfajta speciális keresőeszköz, az ingyenes, teljes szövegű online cikkek átfogó jegyzéke sem készült el 1997-ben, de remélhetőleg 1998-ban igen. Az *Excite NewTracker* nevű adatbázisa a várakozás ellenére nem valósult meg. A nyomtatott publikációk online változatának növekedésével a Hálón együtt nő az igény egy olyan index iránt, amely ezekhez a publikációkhoz és a teljes szövegű cikkekhez vezeti a keresőt. A *NewTracker* egyike lett volna az első adatbázisoknak, amely csak ezekre a címekre korlátozta volna a keresést, de jelenlegi állapotában csak a legfrissebb online címekre alkalmazható, visszamenőlegesen nem. Más keresőgépeknek is vannak ilyen kezdeményezései, de hasonló korlátokkal. A kiadóknak, adatbázis-készítőknek vagy vállalkozóknak olyan keresőgéppel kellene megjeleníteniük az Interneten, amely minden felhasználónak ajánlható lenne. Címe: „Az olvasók Internet útmutatója” lehetne.

1998 sok meglepetést tartogat, és új információs erőforrások válnak közkinccsé az Interneten. Továbbra is az Internet marad az online információs ipar legfontosabb forrása. Hogy mi valósul meg, és mi nem, a jövő évi leltárunkból fog kiderülni.

Kívánságlista 1998-ra

- Javitott web-interfészek online adatbázisokhoz.
- Nagyobb, átfogóbb weboldal-adatbázisok.
- Több keresési és rendezési funkció az Internet keresőgépeken.
- A keresési halmazok nyomon követésének és kombinálásának lehetősége.

- Több jó minőségű, témára orientált keresőgép és tárgy szerinti directory kombinációja.
- Az ingyenes online publikációk visszamenőleges állományainak és friss cikkeinek indexe.

/NOTESS, G. R.: Looking ahead to 1998 on the Net. = Online, 22. köt. 1. sz. 1998. p. 74–76./

(Roboz Péter)

A CDS/ISIS eddigi és a jövőben várható diadalútja

A CDS/ISIS-t az UNESCO égisze alatt fejlesztették ki 1985-ben. Célja világosan kitűnik teljes angol nevéből: *Computerized Documentation Service/Integrated Scientific Information Service*. E programcsomag alkalmazását mindenekelőtt a fejlődő országok számára ajánlották.

1985 decemberétől, amikor terjesztése hivatalosan is megkezdődött, 1996-ig az UNESCO a rendszer leírásának több mint 17 ezer másolatát bocsátotta az érdeklődők rendelkezésére. Jelenleg – becslések szerint – a rendszer használóinak száma meghaladja a 20 ezret. A világ legalább 135 országában ismerik, és – mi tagadás – közkedveltségnek örvend.

Manapság a rendszer felől nemcsak a szakirodalomban és a nemzeti közvetítőknél lehet érdeklődni, hanem az Internet segítségével is.

Az UNESCO az eredeti, az 1.0 változatot az idők folyamán tökéletesítette, illetve továbbfejlesztette. Az egyes változatok „születési ideje” és jellemzői:

- Az 1.0 változat 1985 decemberében készült el IBM PC/XT számítógépekre (256 KB RAM és a merevlemez korlátozott kapacitása mellett). Hat különféle funkciójú programja volt. Az általa felhalmozott adatbázisba 32 ezer leírás „fért bele”.

- A 2.0 verzió 1989 márciusában jelent meg, s mint ilyen, a korábbi több programot egyetlen programban egyesítette. A lehetséges rekordok száma 16 millióra nőtt. Itt alkalmazták a CDS/ISIS Pascal programnyelv első változatát. Első ízben kerülnek a rendszerrel fejlesztett adatbázisok CD-ROM-ra.

- A 3.0 változat 1992 júniusában született. A LAN (helyi hálózat) támogatására alkalmas. Sor kerül a Unix-változat kifejlesztésére.

Ez idő szerint az UNESCO a CDS/ISIS-szoftver három teljes mértékben kompatibilis változatát (az MS-DOS, a VAX/VMS és a Unix alatt) forgalmazza a használók különféle hardver- és szoftverfeltételeinek megfelelni akarva.

A legkorszerűbb „alváltozat” a 3.07 jelzetű. Ám a fejlesztés vele sem fejeződött be, sőt: további perspektívák nyílnak előtte. Eközben főként a Windows és az Internet megléte és mind általánosabb elterjedtségére kell tekintettel lenni.

/ZENDULKOVÁ, D.: CDS/ISIS: vývoj a perspektívy. = Knižnice a Informácie, 29. köt. 9. sz. 1997. p. 387–389./

(Futala Tibor)

A könyvtárak számítógépesítése nem teszi szükségtelenné a mikrofilmet

Időről időre hangot kap az a jóslat, hogy a könyvtári számítógépesítés korszakában többé már nincs szükség a mikroformákra. Vajon így van-e?

A mikrofilmet először Párizs lakossága használta fel gyakorlati célra a város 1870/71. évi megszállása idején, amikor is postagalambokkal küldték ki az ellenség hadállásairól készített és mikrofilmre vett „skicceket”. Aztán amerikai hasznosítók tűntek fel; közülük a mormonok voltak az igazi

úttörők, minthogy ők mikrofilm tekercsre vették saját történelmük dokumentumait, és Salt Lake City egyik használaton kívüli sóbányájában tárolták az összegyűjtött tekercsüket.

Már ezek a tekercsek is híven reprezentálták a későbbi mikroformák számos előnyét, úm.

- rengeteg raktári férőhelyet tettek szükségtelenné,
- előnyös visszakeresési lehetőséget biztosítottak az egyes munkahelyeken,